

Nr 397.

Av herrar **Häckner** och **Larsson** i Stockholm, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 22, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål.*

Det i propositionen nr 22 framlagda lagförslaget avser att bereda vidgade möjligheter att utnyttja tvångsmedel vid förundersökning angående spioneri, sabotage och vissa andra mot rikets säkerhet riktade brott. Förslaget har utformats såsom tilläggs- och undantagsbestämmelser till rättegångsbalken, vars regler bli tillämpliga i den mån särskilda bestämmelser ej meddelas. Innebörden av förslaget är i huvudsak, att möjlighet gives till viss förlängning av anhållningstiden samt att på vissa punkter en komplettering göres av bestämmelserna i 27 kap. R.B. rörande beslag och telefonavlyssning. Tillämpningen av de i lagen meddelade särskilda tvångsmedelsbestämmelserna skall i den mån den handhaves av polis- och åklagarmyndigheterna vara underkastad domstolskontroll.

Att beträffande de allvarliga, rikets yttre och inre säkerhet hotande brott, å vilka förslaget har avseende, ökade möjligheter för brottens uppdragande och beivrande höra beredas polis- och åklagarmyndigheterna har allmänt vitsordats i yttrandena över den inom justitiedepartementet upprättade promemorian. Mot den principiella uppfattning, som sålunda kommit till uttryck, synes någon befogad erinran icke kunna göras.

Såsom särskilt framhållits inom lagrådet vid dess granskning av förslaget måste emellertid tillses att hithörande bestämmelser i görligaste mån utformas så att de icke inkräkta på den enskildes rättssäkerhet i vidare mån än som kan anses nödvändigt. Även om hänsynen till rikets säkerhet väga än så tungt och i och för sig motivera långt gående ingrepp i viktiga medborgerliga rättigheter, får dock detta syfte icke fullföljas på sådant sätt att ifrågavarande ingrepp komma att utgöra en allvarlig fara för den enskildes rättssäkerhet. Ur denna synpunkt är det, såsom lagrådet erinrat, angeläget att en tillfredsställande kontroll anordnas över polis- och åklagarmyndigheternas handhavande av de särskilda tvångsmedelsåtgärder, som ställas till deras förfogande.

Det till lagrådet remitterade förslaget har på denna punkt av flertalet av lagrådets ledamöter utsatts för en ingående kritik. Denna kritik avser 2 § i förslaget. Enligt denna paragraf utsträcker den tid av högst fem dagar, inom vilken enligt 24 kap. 12 § R.B. häktningsframställning skall göras till rätten, till 30 dagar. Förslaget i denna del innebär att en person,

mot vilken misstanke riktats för något av de i förslaget avsedda brotten, kan i avvaktan på utredning huruvida häktningsskäl föreligga mot honom hållas i förvar under en tid som är sex gånger längre än den i allmänhet gällande. Då häktning allenast kräver sannolika skäl för misstanken, torde man med den föreslagna långa anhållningstiden kunna utgå ifrån att de skäl för misstanken, som föreligga redan vid anhållandet, kunna komma att i styrka väsentligt understiga sannolika skäl. Uppenbart ökas härigenom i hög grad risken för oriktiga anhållanden.

Enligt 24 kap. 5 § R.B. — i vilket lagrum icke föreslås någon ändring — förutsättes för anhållande som allmän regel skäl av samma styrka som för häktning; föreligga ej *fulla* skäl för häktning, kan dock den misstänkte anhållas, om det finnes vara av *synnerlig* vikt att han i avvaktan på fortsatt utredning hålles i förvar. Uppenbart har lagstiftarens ståndpunkt varit den att någon mera väsentlig skillnad i styrkan av de skäl som skola föreligga för det ena eller andra tvångsmedlet icke skulle förekomma. Härmed sammanhänger ock att anhållningstiden kunnat sättas jämförelsevis kort; som allmän regel allenast en dag och högst fem dagar. Häri ligger en ytterst betydelsefull garanti för den enskildes rättssäkerhet. Visserligen har i förslaget i kontrollsyfte föreskrivits att, om häktningsframställning ej avlåtits sist å tionde dagen, skriftlig anmälan därom skall ofördröjligen göras hos rätten, som har att skyndsamt meddela beslut i ärendet. Någon skyldighet för rätten att, såsom vid häktning, hålla förhandling, varvid den misstänkte och hans försvarare äga närvara och föra talan, är emellertid icke föreskriven. I fråga om den föreslagna prövningen framhålles i ett yttrande avgivet av en lagrådsledamot, som deltagit i arbetet å den nya processlagstiftningen, att denna prövning i själva verket vore av helt annat slag än den som enligt R.B. ägde rum i anledning av gjord häktningsframställning; ur rättssäkerhetssynpunkt vore en sådan kontroll av *föga värde* och dess överensstämmelse med R.B. allenast *skenbar*. Utifrågavarande yttrande avstyrkes förslaget i den utformning det erhållit och föreslås i stället utsträckning av anhållningstiden till allenast 15 dagar, vilket innebär att häktningsframställning måste avlåtas senast å femtonde dagen. Därjämte föreslås en utökning av den i 24 kap. 15 § första stycket angivna uppskovstiden vid häktningsförhandling från 4 till 8 dagar.

Departementschefen har icke biträtt det inom lagrådet framförda förslaget. Som huvudskäl har han därvid åberopat att en utsträckning av anhållningstiden till trettio dagar vore påkallad ur utredningssynpunkt. Häremot må framhållas att redan under remissbehandlingen i justitiedepartementet även från åklagarhåll dragits i tvivelsmål huruvida en så stark utökning vore nödvändig. Departementschefen har ytterligare framhållit att kritiken mot den föreslagna kontrollen syntes överdriven. Vad departementschefen i sistnämnda hänseende anfört är emellertid missvisande. I fråga om tvångsmedel, som innebära ett frihetsberövande, skall

enligt R.B. alltid förhandling äga rum. Samma gäller i fråga om flertalet andra tvångsmedel, såsom reseförbud (25 kap. 5 §), kvarstad och skingringsförbud (26 kap. 4 §) och beslag (27 kap. 6 §). De av departementschefen åberopade tvångsåtgärderna, kvarhållande av försändelser samt avhörande av telefonsamtal (27 kap. 9 och 16 §§), äro av helt annan natur. Med hänsyn till dessa tvångsåtgärders syfte är förhandling, varvid den misstänkte skulle äga vara närvarande, enligt sakens natur i dessa fall helt utesluten.

På grund av vad sålunda anförts och då det av lagrådets flertal framförda förslaget enligt vår mening måste anses äga ett avgjort företräde framför propositionen få vi hemställa,

att riksdagen ville antaga den ändring i Kungl. Maj:ts förslag till lydelse av 2 och 6 §§ som förordats av lagrådets flesta ledamöter.

Stockholm den 26 januari 1952.

Yngve Häckner.

Yngve Larsson.
